

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ДІЗНАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

ORGANIZATION OF INTERACTION BETWEEN CRIMINAL POLICE AND INVESTIGATION DEPARTMENTS DURING CURRENT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS: PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE

Мінченко С.І., д.ю.н., професор,
заступник директора
Департамент юридичного забезпечення
Міністерства економіки України

Христов О.Л., к.ю.н., доцент,
інспектор з дотримання прав людини приймальника-розподільника для дітей
ГУНП в Дніпропетровській області, майор поліції,

У статті досліджено особливості організації взаємодії підрозділів кримінальної поліції та дізнання під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

У результаті дослідження автором було отримано результати у виді наступних висновків: 1. Перелік НСРД, визначених КПК України, які проводяться під час дізнання доцільно переглянути та доповнити з урахуванням потреб практики роботи підрозділів дізнання. 2. Ефективність розслідування кримінальних проступків може значно підвищитися за рахунок доповнення переліку НСРД наступними: спеціальний слідчий експеримент (ст. 271 КПК України); аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України), аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України). 3. Враховуючи обмежений перелік видів НСРД, які можуть на сьогодні проводитись під час дізнання, значно зростає роль не процесуальної форми взаємодії з підрозділами кримінальної поліції під час виявлення осіб та фактів, які мають значення для розслідування кримінальних проступків. Оперативні підрозділи мають право проводити заходи оперативного пошуку. Ці заходи можуть проводитись як підготовчі дії для проведення НСРД. У зв'язку з цим, особливого значення набуває злагодженість дій дізнавача і оперативного працівника.

Ключові слова: доручення, інформаційні системи, кримінальний проступок, розслідування, установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу).

The article examines the peculiarities of the organization of interaction between criminal police and inquiry units during covert investigative (search) actions.

As a result of the study, the author obtained the following conclusions: 1. The list of covert investigative (search) actions defined by the Criminal Procedure Code of Ukraine, which are carried out during the inquiry, should be reviewed and supplemented taking into account the needs of the practice of investigation units. 2. The effectiveness of the investigation of criminal offenses can be significantly increased by supplementing the list of covert investigative (search) actions with the following: special investigative experiment (Article 271 of the Criminal Procedure Code of Ukraine); audio-, video surveillance of a person (Article 260 of the Criminal Procedure Code of Ukraine), surveillance of a person, thing or place (Article 269 of the Criminal Procedure Code of Ukraine), audio-, video surveillance of a place (Article 270 of the Criminal Procedure Code of Ukraine), control over the commission of a crime (Article 271 of the Criminal Procedure Code of Ukraine), covert collection of samples, Article 3. Given the limited list of types of covert investigative (search) actions that can currently be carried out during an inquiry, the role of non-procedural forms of interaction with criminal police units in identifying persons and facts that are important for the investigation of criminal offenses is significantly increasing. Operational units have the right to conduct operational search activities. These activities can be carried out as preparatory actions for conducting covert investigative (search) actions. In this regard, the coordination of the actions of the investigator and the operational officer becomes particularly important.

Key words: warrant, information systems, criminal offense, investigation, locating radio equipment (radioelectronic device).

Постановка проблеми. Підрозділи дізнання, що розпочали своє функціонування відносно нещодавно, мають низку проблемних питань, що пов'язані не лише з організаційними особливостями їхньої діяльності, а й у сегменті реалізації кримінальних процесуальних повноважень. Одним із найбільш суттєвих є реалізація інституту негласних слідчих (розшукових) дій (далі - НСРД) у контексті зазначеної діяльності [1, с. 71]. На сьогодні підрозділи дізнання не мають технічних можливостей для самостійної підготовки та проведення НСРД. У зв'язку з цим, дослідження особливостей організації взаємодії підрозділів кримінальної поліції та дізнання під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій є актуальним.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Окремі аспекти вищезазначеної проблематики досліджували Р. І. Благута, А. Ф. Волобуєв, О. І. Гарасимів, Ю. В. Гуцуляк, В. Г. Дрозд, А. С. Капшур, Т. А. С. В. Обшалов, Т. А. Орлова, С. Ю. Перекопський, М. Ю. Романов, І. В. Січковська, О. О. Юхно та ін. Поряд з цим, низка проблем організаційно-тактичного характеру

взаємодії підрозділів кримінальної поліції та дізнання під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій до цього часу не вирішена.

Мета статті: визначити організаційні засади взаємодії підрозділів кримінальної поліції та дізнання під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Виклад основного матеріалу. Під взаємодією між дізнавачем і працівниками оперативних підрозділів слід розуміти спільну діяльність в узгодженому визначенні та здійсненні слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших заходів під керівництвом дізнавача з метою ефективного вирішення завдань кримінального провадження [2, с. 30.].

Як правило, серед форм взаємодії оперативних підрозділів та дізнавачів вчені виділяють: процесуальні (правові) і непроцесуальні (організаційні).

До перших відносять: виконання співробітниками оперативного підрозділу доручень дізнавача щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, сприяння співробітниками оперативного підроз-

ділу дізнавачу в проведенні окремих слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, використання дізнавачем відомостей, одержаних співробітниками оперативних підрозділів унаслідок негласних слідчих (розшукових) дій, для прийняття певних процесуальних рішень під час здійснення досудового розслідування у формі дізнання щодо проведення слідчих (розшукових) дій, обрання запобіжних заходів, розшуку підозрюваних і осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. До непроцесуальних форм взаємодії дізнавача зі співробітниками оперативних підрозділів належать: спільний аналіз та оцінка оперативної обстановки й результатів роботи, узгоджене планування слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, спільне використання науково-технічних засобів, криміналістичних та оперативно-довідкових обліків [2, с. 30].

Отже однією із процесуальних форм взаємодії підрозділів кримінальної поліції та дізнавачів є виконання співробітниками оперативного підрозділу доручень дізнавача щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Негласні слідчі (розшукові) дії є різновидом слідчих дій, відомості про факт і методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, що передбачені КПК України (ч. 1 ст. 246 КПК України) [3].

Глава 21 КПК України містить вичерпний перелік негласних слідчих (розшукових) дій:

- втручання в приватне спілкування, різновидами якого є аудіо-, відеоконтроль особи, накладення арешту на кореспонденцію, огляд і виїмка кореспонденції, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем - ст.ст. 258, 260–264 КПК України;

- дослідження інформації, отриманої під час застосування технічних засобів - ст. 266 КПК України;

- обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи - ст. 267 КПК України;

- встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу - ст. 268 КПК України;

- моніторинг банківських рахунків - ст. 2691 КПК України;

- спостереження за особою, річчю або місцем - ст. 269 КПК України;

- аудіо-, відеоконтроль місця - ст. 270 КПК України;

- контроль за вчиненням злочину, формами якого є контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка, спеціальний слідчий експеримент, імітування обстановки злочину - ст. 271 КПК України;

- виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації - ст. 272 КПК України;

- виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів для проведення конкретних негласних слідчих (розшукових) дій - ст. 273 КПК України;

- негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження - ст. 274 КПК України [3].

У цілому особливості досудового розслідування кримінальних проступків врегульовано у Главі 25 КПК України. Специалізація норм, що регулюють порядок проведення дізнання, не оминула й питання проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Особливостям їх провадження під час дізнання присвячена ст. 300 КПК України, норма якої є бланкетною та відсилною одночасно: «Для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати...негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені ч. 2 ст. 264 та ст. 268 цього Кодексу...» . Одразу можна зробити висновок про те, що проведення під час дізнання всього спектра негласних слідчих (розшукових) дій, передбаченого КПК України, заборонено. Ідеться лише про окремі їхні види, свідченням чого є положення ч. 2 ст. 264 та ст. 268 КПК України [4, с. 319-320].

Отже КПК України визначає дві НСРД, які можуть здійснюватися під час провадження дізнання, і відповідно

доручатись здійснюватися оперативним підрозділам, зокрема:

1. Зняття інформації з електронних інформаційних систем, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту.

2. Установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) [3].

В. Г. Дрозд та М. Ю. Романов пропонують визначити таку характеристику першого з названих видів негласних (слідчих) розшукових дій: 1) під час його проведення здійснюється втручання в приватне спілкування; 2) проводиться в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень будь-якого ступеня тяжкості; 3) дозвіл на його проведення дав прокурор або слідчий; 4) у результаті його проведення отримується інформація предметно-документального характеру; 5) реалізується без залучення конфіденційного співробітництва; 6) у результаті його проведення можуть бути зібрані документи. Характеристика такої слідчої (розшукової) дії, як установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу), може бути такою: 1) його проведення не передбачає втручання у приватне спілкування; 2) може проводитися в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень будь-якого ступеня тяжкості; 3) дозвіл на його проведення надає слідчий суддя за винятком випадків, коли вона здійснюється за заявою власника радіообладнання (радіоелектронного засобу) або у випадку, передбаченому частиною першою статті 250 цього Кодексу (до постановлення ухвали слідчого судді з подальшою легалізацією дії); 4) у результаті його проведення отримується інформація предметно-документального характеру; 5) реалізується без залучення конфіденційного співробітництва; 6) у результаті її проведення можуть бути зібрані речові докази [1, с. 71].

Водночас кримінальним процесуальним законодавством не передбачено можливість реалізації негласних слідчих (розшукових) дій інших видів під час дізнання, а саме: аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України), накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК України), огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК України), зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (ст. 263 КПК України), зняття інформації з електронних інформаційних систем без відомості її власника, володільця або утримувача (ст. 264 КПК України), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України), моніторинг банківських рахунків (ст. 269-1 КПК України), аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України), негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України) [3].

На наш погляд, законодавчо встановлені обмеження щодо 2 видів негласних слідчих (розшукових) дій, які проводяться під час дізнання, створюють значні труднощі для досудового розслідування кримінальних проступків.

На думку С. Ю. Перекопського, одразу виникає питання, чи стисла форма проведення НСРД розслідування кримінальних проступків, які знаходяться на майже одній шальці терезів з кримінальним злочином, у сенсі заповнення моральної шкоди потерпілому, а саме відновлення справедливості, потребує такої урізаної форми передбаченої законодавцем в плані проведення НСРД, адже як і в кримінальних проступках так і в злочинах порушуються свободи громадян в сферах проти життя та здоров'я особи, проти волі, честі та гідності особи, проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, проти виборчих, трудових та інших особистих прав і сво-

бод людини і громадянина, проти власності, у сфері господарської діяльності, проти довілля, правопорушення проти громадської безпеки та інше. Чи не призведе вказаний стислий арсенал інструментів НСРД до гальмування інституту дізнання, а в подальшому і паплюження справедливості та моральної сатисфакції, а також захисту прав і свобод громадян [5].

З огляду на вище наведе, автор пропонує розширити перелік НСРД вказаних в ст. 300 КПК України і додати до нього наступні дії, які сприятимуть розслідуванню кримінальних проступків, а саме: 1) накладення арешту на кореспонденцію, огляд і виїмка кореспонденції; 2) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Вказані негласні слідчі (розшукові) дії більш ефективніше допоможуть розслідувати злочини проти власності (для прикладу ст. 190 КК України) [5].

Погоджуючись із автором у частині необхідності надання можливості проводити у межах дізнання і інші види НСРД, варто зауважити, що запропонований ним перелік на нашу думку, не надасть змогу значно підвищити ефективність розслідування кримінальних проступків.

Ми погоджуємося із тим, що зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж є досить дієвою НСРД, проведення якої дало б змогу дізнавачеві отримати доказову інформацію по конкретному кримінальному проступку, а також додаткові відомості про інші факти вчинення кримінальних правопорушень. Натомість, на наш погляд, такий вид НСРД як накладення арешту на кореспонденцію, огляд і виїмка кореспонденції не є найбільш розповсюдженою і інформативною процесуальною дією, яку необхідно проводити під час дізнання.

До найбільш розповсюджених кримінальних проступків загальнокримінальної спрямованості відносяться крадіжки та шахрайства (більше 50 % зареєстрованих кримінальних правопорушень). Їх документування у межах здійснення лише двох законодавчо визначених ст. 264 та ст. 268 КПК України, а також однієї запропонованої НСРД (ст. 263 КПК України) є неможливим.

Так, практика діяльності підрозділів кримінальної поліції показує, що кримінально протиправні вчинки, наприклад, кишенькових крадігів більш ніж у 90 % випадків завжди документувалися виключно «на гарячому» із використанням комплексу оперативно-розшукових заходів та/або НСРД.

Отже наочним прикладом, що дозволяє змінити погляд на мінімальний перелік НСРД, які здатні підвищити результативність розслідування кримінальних проступків, є крадіжки (ч. 1 ст. 185 КК України).

Так, у лекційних матеріалах, що використовуються за програмою службової підготовки працівників Департаменту карного розшуку на сайті Освітнього порталу Національної поліції України зазначається, що на місці вчинення крадіжки, як правило, залишаються сліди: а) злочинця (сліди рук, ніг, зубів, губ, крові, слини, інших виділень, мікрочастинок одягу і взуття, запахові сліди тощо); б) знарядь злочину [6, с. 6].

У зв'язку з цим, дізнавач, який розслідує кримінальні проступки за ч. 1 ст. 185 КК України вимушений мати справу з великою кількістю біологічних слідів, а також слідів пальців рук, низу підошви та ін. Враховуючи, що у значній частині випадків розслідування крадіжок, речових доказів немає, крім слідів пальців рук та/або біологічних слідів, - дізнавач оперує доволі обмеженим колом слідчих (розшукових) дій, проведення яких дають результат з встановлення особи-кримінального правопорушника за цими слідами. Найбільш результативною НСРД, яка використовується для виявлення осіб за цими слідами є негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України).

У зв'язку з цим, виникає потреба розширити можливості дізнавача для встановлення особи кримінального

правопорушника за слідами пальців рук та/або біологічними слідами, шляхом доповнення переліку НСРД у корегованому виді наступною: негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України).

Враховуючи обмежений перелік видів НСРД, які можуть на сьогодні проводитись під час дізнання, значно зростає роль не процесуальної форми взаємодії з підрозділами кримінальної поліції під час виявлення осіб та фактів, які мають значення для розслідування кримінальних проступків. Водночас оперативні підрозділи мають право проводити заходи оперативного пошуку. Ці заходи можуть проводитись як підготовчі дії для проведення НСРД. У зв'язку з цим, особливого значення набуває злагожденість дій дізнавача і оперативного працівника.

Так, зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України) полягає у здійсненні на підставі ухвали слідчого судді пошуку, виявлення і фіксації відомостей, що містяться в електронній інформаційній системі або її частинах, доступ до яких обмежений власником, володільцем або утримувачем системи розміщення її у публічно недоступному місці, житлі чи іншому володінні особи або логічним захистом доступу, а також отримання таких відомостей без відома її власника, володільця або утримувача.

Підставами для проведення зняття інформації з електронних інформаційних систем є відомості про те, що в електронній інформаційній системі або її частині наявна інформація, яка має значення для кримінального провадження. У процесуальному рішенні повинні бути вказані ідентифікаційні ознаки електронної інформаційної системи (найменування електронної інформаційної системи, фізична адреса розташування її файлових серверів та робочих станцій або електронна адреса в мережі Інтернет, її власник, володільця або утримувач) та те, що відсутні обмеження доступу до неї [2, с. 190-192].

Такі підстави можуть міститися у матеріалах, складених за результатами проведення заходів оперативного пошуку, зокрема додаткову інформацію оперативні працівники можуть отримувати у ході проведення таких заходів, які дозволяють розпізнавати в оточуючому середовищі інформацію, що становить інтерес: 1) особистий пошук; 2) використання негласних штатних та позаштатних працівників; 3) оперативне опитування: гласне й негласне; 4) оперативне ототожнення осіб; 5) оперативний огляд місць; 6) застосування методик кримінального аналізу, моніторингу кіберпростору й інфраструктури злочинності та інформаційно-аналітичного прогнозування з використанням оперативних обліків та інших інформаційних систем; 7) отримання довідково-аналітичної інформації; 8) створення й використання об'єктів-пасток тощо.

Отримані дані оперативні працівники повідомляють дізнавачу в ініціативним raporтом. Після отримання підстав дізнавач приймає рішення про проведення НСРД, та надає доручення підрозділу кримінальної поліції на його проведення.

За результатом НСРД слідчим складається протокол про зняття інформації із електронних інформаційних систем з відповідними додатками до нього з дотриманням вимог ст.ст. 104–107, 252 та 265 КПК. Протокол про хід і результати проведеної НСРД (або її етапів) складається дізнавачем, якщо вона проводиться за його безпосередньої участі, в інших випадках - уповноваженим працівником оперативного підрозділу, і повинен відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження.

Висновок: Узагальнюючи вищевикладене, можна дійти таких висновків: 1. Перелік НСРД, визначених КПК України, які проводяться під час дізнання доцільно переглянути та доповнити з урахуванням потреби практики роботи підрозділів дізнання. 2. Ефективність розслідування кримінальних проступків може значно підвищи-

тися за рахунок доповнення переліку НСРД наступними: спеціальний слідчий експеримент (ст. 271 КПК України); аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України), аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України). 3. Враховуючи обмежений перелік видів НСРД, які можуть на сьогодні

проводитись під час дізнання, значно зростає роль не процесуальної форми взаємодії з підрозділами кримінальної поліції під час виявлення осіб та фактів, які мають значення для розслідування кримінальних проступків. Оперативні підрозділи мають право проводити заходи оперативного пошуку. Ці заходи можуть проводитись як підготовчі дії для проведення НСРД. У зв'язку з цим, особливого значення набуває злагодженість дій дізнавача і оперативного працівника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дрозд В. Г. Романов М. Ю. Особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час здійснення досудового розслідування кримінальних проступків. *Правовий часопис Донбасу*. 2023. № 1(82). С. 68-74.
2. Дізнання: навчальний посібник / Р. І. Благути, О. І. Гарасимів, Ю. В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 340 с..
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Досудове розслідування кримінальних проступків : монографія / В. Г. Дрозд, Л. В. Гаврилюк, М. Ю. Романов та ін. Київ, 2023. 568с.
5. Перекопський С. Ю. Процесуальний порядок проведення дізнавачем НСРД. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану* : збірн. наук. праць. 26 трав. 2022 р. Харків : ХНУВС, 2022. С. 102-103.
6. План-конспект для проведення занять з функціональної підготовки за темою: «Кваліфікація злочинів проти власності». Київ : Освітній портал Національної поліції України ; Департамент карного розшуку. 15 с. URL: <https://prof.npu.gov.ua/moodle/course/view.php?id=133>.